

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2026.3.26>

ПОЛЬЩА О.С.

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ ЯК ОБ'ЄКТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF THE INVESTMENT MARKET AS AN OBJECT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROTECTION AND ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

Актуальність статті полягає в тому, що сучасний інвестиційний ринок характеризується високим рівнем ризикогенності, що зумовлено поширенням економічних правопорушень, фінансового шахрайства, легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, маніпулювання ринками капіталу, недобросовісної конкуренції та іншими загрозами, які негативно впливають на інвестиційний клімат і економічну безпеку держави. За таких умов особливої актуальності набуває формування ефективного механізму адміністративно-правового захисту інвестиційного ринку, який має забезпечувати баланс між свободою інвестиційної діяльності, належним державним регулюванням та захистом публічних інтересів. Мета статті полягає у необхідності надати характеристику інвестиційному ринку, як об'єкта адміністративно-правового захисту та забезпечення економічної безпеки держави. Зроблено висновок, що інвестиційний ринок, як об'єкт адміністративно-правового захисту, являє собою стратегічно важливий сегмент економічної системи держави, стабільне функціонування якого безпосередньо впливає на рівень її економічної безпеки, фінансової стійкості та інвестиційної привабливості. На відміну від звичайних об'єктів правового регулювання, інвестиційний ринок охоплює комплекс взаємопов'язаних суспільних відносин, що виникають у процесі формування, руху, розподілу та використання інвестиційних ресурсів, а також діяльність широкого кола учасників, інституцій та органів публічної влади. Саме тому будь-які порушення його функціонування, зокрема прояви недобросовісної конкуренції, маніпулювання ринком, незаконного руху капіталу, фінансового шахрайства, легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, чи інші протиправні посягання здатні спричинити суттєві негативні наслідки не лише для окремих інвесторів, а й для економіки держави загалом. За таких умов адміністративно-правовий захист інвестиційного ринку набуває системного характеру та спрямовується не лише на охорону прав і законних інтересів учасників інвестиційної діяльності, а й на забезпечення належного функціонування самого ринку, підтримання добросовісної конкуренції, прозорості інвестиційних процесів, запобігання правопорушенням, мінімізацію інвестиційних ризиків та нейтралізацію загроз економічній безпеці держави.

Ключові слова: *інвестиційний ринок, об'єкт, адміністративно-правовий захист, економічна безпека.*

The relevance of the article lies in the fact that the modern investment market is characterized by a high level of risk, which is due to the spread of economic offenses, financial fraud, legalization of proceeds from crime, manipulation of capital markets, unfair competition and other threats that negatively affect the investment climate and economic security of the state. Under such conditions, the formation of an effective

© ПОЛЬЩА О.С. — здобувач (Науково-дослідний інститут публічного права)
<https://orcid.org/0009-0005-0805-4921>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

mechanism for administrative and legal protection of the investment market, which should ensure a balance between freedom of investment activity, proper state regulation and protection of public interests, becomes particularly relevant. The purpose of the article is to characterize the investment market as an object of administrative and legal protection and ensuring the economic security of the state. It is concluded that the investment market, as an object of administrative and legal protection, is a strategically important segment of the state's economic system, the stable functioning of which directly affects the level of its economic security, financial stability and investment attractiveness. Unlike ordinary objects of legal regulation, the investment market encompasses a complex of interrelated social relations that arise in the process of formation, movement, distribution and use of investment resources, as well as the activities of a wide range of participants, institutions and public authorities. That is why any violations of its functioning, in particular manifestations of unfair competition, market manipulation, illegal movement of capital, financial fraud, legalization of proceeds from crime, or other illegal encroachments can cause significant negative consequences not only for individual investors, but also for the economy of the state as a whole. Under such conditions, administrative and legal protection of the investment market acquires a systemic nature and is aimed not only at protecting the rights and legitimate interests of participants in investment activities, but also at ensuring the proper functioning of the market itself, maintaining fair competition, transparency of investment processes, preventing offenses, minimizing investment risks and neutralizing threats to the economic security of the state.

Key words: *investment market, object, administrative and legal protection, economic security.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізації економічних процесів, цифровізації фінансових відносин, інтеграції України до європейського економічного та правового простору, а також зростання зовнішніх і внутрішніх безпекових викликів, особливого значення набуває забезпечення стабільного функціонування інвестиційного ринку. Саме інвестиційний ринок виступає одним із ключових елементів економічної системи держави, оскільки забезпечує мобілізацію, перерозподіл та ефективне використання фінансових ресурсів, сприяє модернізації виробництва, розвитку підприємництва, інноваційної діяльності та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки. Разом із тим, сучасний інвестиційний ринок характеризується високим рівнем ризикованості, що зумовлено поширенням економічних правопорушень, фінансового шахрайства, легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, маніпулювання ринками капіталу, недобросовісної конкуренції та іншими загрозами, які негативно впливають на інвестиційний клімат і економічну безпеку держави. За таких умов особливої актуальності набуває формування ефективного механізму адміністративно-правового захисту інвестиційного ринку, який має забезпечувати баланс між свободою інвестиційної діяльності, належним державним регулюванням та захистом публічних інтересів.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання, присвячені функціонуванню інвестиційного ринку у своїх наукових працях розглядали: О.О. Губанов, В.І. Кириленко, І.М. Кобушко, М.В. Кондрашова, І.М. Коропатнік, Я.М. Лісойван, О.О. Павлюк та багато інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, на сьогоднішній день в науковій літературі недостатньо опрацьовано є характеристика інвестиційного ринку як об'єкта адміністративно-правового захисту та забезпечення економічної безпеки держави.

Саме тому **метою статті** є: надати характеристику інвестиційному ринку, як об'єкта адміністративно-правового захисту та забезпечення економічної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження відзначимо, що інвестиції доцільно розуміти як вкладення майнових, фінансових, інтелектуальних та інших цінностей у певні об'єкти економічної діяльності з метою отримання доходу, збереження або збільшення вартості капіталу чи досягнення іншого корисного ефекту. Водночас, інвестиційна діяльність не здійснюється ізольовано, а передбачає взаємодію власників вільного капіталу та суб'єктів, які потребують ресурсів для реалізації відповідних проєктів. Середовищем, у межах якого відбуваються рух, розподіл і перерозподіл інвестиційних ресурсів, є інвестиційний ринок. Саме він забезпечує узгодження попиту на інвестиції та їх пропозиції, сприяє спрямуванню капіталу до найбільш перспективних сфер економіки та створює умови для реалізації інвестиційних інтересів його учасників.

Так, І.М. Кобушко пише, що інвестиційний ринок – це сукупність економічних відносин між продавцями ресурсів та їх покупцями безпосередньо або за участю посередників з приводу акумуляції інвестиційного та/або позикового капіталу та трансформації його у фактор виробництва на основі взаємодії попиту та пропозиції в межах інституційного й правового поля [1]. Попри комплексний характер запропонованого визначення, його недоліком є надмірне акцентування уваги на економічних відносинах щодо акумуляції та трансформації капіталу. Такий підхід зводить зміст інвестиційного ринку, оскільки залишає поза увагою його організаційний та функціональний аспекти, зокрема механізми обігу інвестиційних інструментів, формування їх вартості, а також роль ринкової інфраструктури у забезпеченні взаємодії учасників інвестиційної діяльності. А.А. Пересада наголошує, що інвестиційний ринок – це економічна категорія, що являє собою збалансованість попиту та пропозиції на інвестиції. Інвестиційний ринок формує суб'єкт – інвестор, тобто господарюючий суб'єкт, в якого виникає попит на інвестиції та інвестиційні товари [2]. Дана позиція є менш вдалою, аніж І.М. Кубашка, оскільки вона надмірно спрощує зміст інвестиційного ринку, фактично зводячи його лише до співвідношення попиту та пропозиції на інвестиції. Водночас ринок не є самою «збалансованістю», адже попит і пропозиція можуть перебувати й у стані дисбалансу, точніше говорити про механізм їх взаємодії. Крім того, твердження, що інвестиційний ринок формує лише інвестор, є однобічним, оскільки його функціонування забезпечують також реципієнти інвестицій, фінансові посередники, емітенти, держава та інші учасники. Не цілком коректним є й визначення інвестора виключно як суб'єкта, в якого виникає попит на інвестиції, адже інвестор переважно формує пропозицію інвестиційного капіталу та попит на об'єкти або інструменти інвестування. Більш вдалим є підхід М.В. Кондрашової, яка вказує, що інвестиційний ринок – це ринок капіталу, який дозволяє поєднати попит та пропозицію на інвестиційні ресурси, де, з одного боку, присутні інвестиційні пропозиції й проекти підприємств, програми галузі, регіону, а також різні форми власності, а, з іншого, – капітал, орієнтований на одержання прибутку. Угоди можуть відбуватися як шляхом прямої участі капіталу в реалізації тих або інших проектів (кредити, позики, фінансовий лізинг, поставка устаткування, фінансові внески в статутний капітал спільних підприємств тощо), так і шляхом придбання акцій підприємств і права участі в управлінні ними [3].

Таким чином, аналіз наведених вище наукових позицій дає змогу дійти до висновку, що інвестиційний ринок – це цілісна економічна система, у межах якої відбуваються формування, акумуляція, розподіл, перерозподіл та використання інвестиційних ресурсів шляхом взаємодії учасників інвестиційної діяльності, функціонування спеціалізованих інститутів і застосування відповідних фінансових та організаційно-правових механізмів. Інвестиційний ринок забезпечує трансформацію вільного капіталу в інвестиції, спрямовані на реалізацію економічних, соціальних, інноваційних та інших проектів, створюючи умови для ефективного руху капіталу, оцінки інвестиційних ризиків, формування вартості інвестиційних активів і задоволення інтересів усіх учасників інвестиційного процесу.

З точки зору права інвестиційний ринок доцільно розуміти як врегульовану нормами права сукупність суспільних відносин, що виникають між учасниками інвестиційної діяльності з приводу залучення, розміщення, обігу та використання інвестиційних ресурсів і об'єктів інвестування, функціонування яких забезпечується відповідною інституційною інфраструктурою та ґрунтується на взаємодії попиту і пропозиції.

Ефективне функціонування інвестиційного ринку має визначальне значення для забезпечення економічної безпеки держави. Саме через механізми інвестиційного ринку здійснюється перерозподіл капіталу між галузями економіки, залучаються внутрішні та зовнішні інвестиційні ресурси, забезпечується фінансування стратегічно важливих проектів і модернізація виробництва. Водночас належне правове регулювання інвестиційного ринку сприяє підвищенню інвестиційної привабливості держави, мінімізації інвестиційних ризиків, захисту прав інвесторів та запобіганню негативним явищам, пов'язаним із незаконним рухом капіталу, монополізацією окремих сегментів ринку чи набуттям контролю над об'єктами критичної інфраструктури. У зв'язку з цим стан правового регулювання інвестиційного ринку безпосередньо впливає на фінансову стабільність, економічний суверенітет і здатність держави забезпечувати сталий соціально-економічний розвиток. В даному контексті В.І. Кириленко підкреслює, що інвестиційна складова економічної безпеки є сукупністю нормативно-правових, соціальних і екологічних умов, що визначають тип і динаміку відтворювального процесу і забезпечують надійність відшкодування та ефективність використання вкладеного капіталу. Під інвестиційною безпекою держави, на думку вченого, слід розуміти спроможність підтримувати виробничі нагромадження і капітальні

вкладення на рівні, що гарантують необхідні темпи розширеного відтворення, реструктуризацію і технологічне переозброєння економіки. Вона дає можливість поєднувати задоволення поточних потреб економіки в капітальних вкладеннях за обсягом і структурою з урахуванням ефективного використання і повернення коштів [4]. Отже, узагальнює автор, інвестиційна безпека означає процес забезпечення такого стану інвестиційної сфери, за якого економіка здатна зберігати і підтримувати достатній рівень інвестиційних ресурсів в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідним для забезпечення стійкого розвитку і соціально-економічної стабільності країни, зростання конкурентоспроможності національної економіки та добробуту населення [4].

Слід зазначити, що в сучасних реаліях, Україна продовжує стикатися зі складними умовами під час російської агресивної війни, яка спричинила масштабні руйнування та глибоко вплинула на її економіку. Для відновлення країні потрібно буде мобілізувати значні обсяги приватного фінансування від вітчизняних домогосподарств та підприємств, а також від міжнародних інвесторів. Добре функціонуюча фінансова система, включаючи ринки капіталу, фінансові установи та управління державним боргом, відіграватиме вирішальну роль в ефективному залученні та розподілі ресурсів на найпродуктивніші цілі. Добре керований та продуктивний корпоративний сектор також матиме вирішальне значення для стимулювання економічного відновлення та побудови стійкої економіки. Корпоративне управління відіграватиме важливу роль у підтримці довіри інвесторів та припливу капіталу

Повномасштабне вторгнення РФ стало екзистенційним шоком для національної економіки України, який кардинально змінив умови її функціонування та відтворення. 2022–2026 рр. стали періодом переходу від вимушеної адаптації в умовах війни до цілеспрямованого формування довгострокової моделі забезпечення економічної безпеки, стійкості та конкурентоспроможності як основ виживання і розвитку держави в умовах триваючої війни та глобальної невизначеності. Вже не йдеться про повернення до довоєнної моделі забезпечення економічної безпеки. Потрібні переосмислення її цілей, зміна структури утворювальних засад економіки, щоб забезпечувати безпеково-оборонні задачі без ушкодження цілей конкурентоспроможності; переосмислення ролі людського капіталу як ключового ресурсу економічного розвитку і безпеки; мінімізація зовнішніх залежностей; підтримання стратегічних і критично важливих внутрішніх промислових спроможностей та інтеграція до міжнародних ланцюгів на стратегічно-перспективній основі з країнами, які поділяють спільні цінності. Війна й надалі генерує додаткові економічні втрати, поглиблюючи структурні ушкодження економіки. Згідно зі «Швидкою оцінкою завданої шкоди та потреб на відновлення» (RDNA5), підготовленою групою Світового банку, урядом України, Єврокомісією та ООН, масштаби руйнувань у 2025 р. розширилися на тлі підвищення складності відновлення систем, необхідних для економічного відродження та соціального благополуччя. За станом на 31 грудня 2025 р. загальна сума завданих збитків оцінюється у 195,1 млрд дол. США, що приблизно на 10,8 % більше, ніж у RDNA4. Найбільш постраждалими є житловий, транспортний та енергетичний сектори. Соціально-економічні втрати зросли до 666,7 млрд дол. США, що відтворює зростання на 13,2 % порівняно з RDNA4, зумовлене переважно переboями в торгівлі, промисловості, наданні державних послуг та засобів до існування. Потреби у відновленні та відбудові продовжують зростати і наразі оцінюються у 587,7 млрд дол. США на десятирічний період, що еквівалентно майже трикратному ВВП України за 2025 р. [5].

Отже, наведені вище дані дають змогу констатувати, що інвестиційний ринок є важливим об'єктом адміністративно-правового захисту. В праві, акцентує увагу В.В. Сокурченко, правовий захист – це діяльність із забезпечення процесу реалізації особою своїх прав на користування певними благами. Однак, зміст правового захисту не може зводитися тільки до нормативного забезпечення реалізації й захисту прав та обов'язків. Подібний підхід був би ефективним для процесу безперешкодної реалізації прав і обов'язків, тобто мав би превентивне значення, а у разі виникнення перешкоди для їх реалізації чи необхідного захисту ці гарантії виступили б тільки як «права на правовий захист» [6, с. 156]. В свою чергу В.В. Полухович розглядає адміністративно-правовий захист, як сукупність застосовуваних в адміністративному порядку юридичних засобів, спрямованих на здійснення уповноваженими органами (посадовими особами), а також особами та громадянами відповідних процесуальних дій, спрямованих на припинення незаконного посягання на права, свободу та інтереси громадян; ліквідацію будь-яких перешкод під час їх здійснення; визнання або підтвердження, поновлення та примусове виконання прав, невиконаних або неналежним чином виконаних обов'язків із притягненням винної особи до відповідальності [7, с. 42; 8, с. 124]. Г. Ткач у своєму науковому дослідженні зазначає, що адміністративно-правовий захист прав особи служить надійною гарантією швидкого, ефективного та об'єктивного

перетворення загального поняття захист прав людини з риторики в реальність. На думку автора, адміністративний порядок захисту прав і свобод громадян визначається не характером охоронюваних прав, а колом державних органів, які здійснюють цей захист, та змістом норм, що регулюють процес їх правозахисної діяльності [9, с. 240].

Висновки. Таким чином, інвестиційний ринок, як об'єкт адміністративно-правового захисту, являє собою стратегічно важливий сегмент економічної системи держави, стабільне функціонування якого безпосередньо впливає на рівень її економічної безпеки, фінансової стійкості та інвестиційної привабливості. На відміну від звичайних об'єктів правового регулювання, інвестиційний ринок охоплює комплекс взаємопов'язаних суспільних відносин, що виникають у процесі формування, руху, розподілу та використання інвестиційних ресурсів, а також діяльність широкого кола учасників, інституцій та органів публічної влади. Саме тому будь-які порушення його функціонування, зокрема прояви недобросовісної конкуренції, маніпулювання ринком, незаконного руху капіталу, фінансового шахрайства, легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, чи інші протиправні посягання здатні спричинити суттєві негативні наслідки не лише для окремих інвесторів, а й для економіки держави загалом. За таких умов адміністративно-правовий захист інвестиційного ринку набуває системного характеру та спрямовується не лише на охорону прав і законних інтересів учасників інвестиційної діяльності, а й на забезпечення належного функціонування самого ринку, підтримання добросовісної конкуренції, прозорості інвестиційних процесів, запобігання правопорушенням, мінімізацію інвестиційних ризиків та нейтралізацію загроз економічній безпеці держави. Таким чином, у цьому контексті інвестиційний ринок слід розглядати не лише як сферу реалізації приватних економічних інтересів, а й як самостійний об'єкт адміністративно-правового захисту, ефективне функціонування якого є необхідною передумовою сталого економічного розвитку, фінансової стабільності, відновлення України в умовах збройної агресії та забезпечення її економічного суверенітету.

Список використаних джерел:

1. Кобушко І. М. Розвиток методичних засад структуризації інвестиційного ринку. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 4 (12). С. 193–199.
2. Пересада А. А. Інвестування : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2014. 250 с
3. Кондрашова М. В. Механізми здійснення державної інвестиційної політики в регіоні : дис. ... канд. держ. упр. : 25.00.02 – механізми держ. упр. Київ : НАДУ, 2010. 209 с.
4. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки [Текст] : автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.01.01 / Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана. К., 2006. 33 с.
5. Економічна безпека України у новій глобальній архітектурі ризиків. URL: <https://www.niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/ekonomichna-bezpeka-ukrayiny-u-noviy-hlobalniy-arkhitekturi>
6. Сокурченко В. В. Роль соціальної справедливості в розбудові правової соціальної держави : дис. ... канд. юрид. наук. Київ : Національна академія внутрішніх справ України. 2002. 191 с.
7. Полухович В. В. Адміністративно-правовий захист особи у відносинах з органами державної влади. *Право України*. 2003. № 5. С. 41–46.
8. Барладян О. С. Адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності правоохоронними органами України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Випуск 1. Том 2. С. 123–126.
9. Ткач Г. Адміністративно-правовий захист: окремі питання прав, свобод та законних інтересів громадян. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2001. Вип. 36. С. 240–245.

Дата першого надходження статті до видання: 06.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026